

ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΗΓΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ

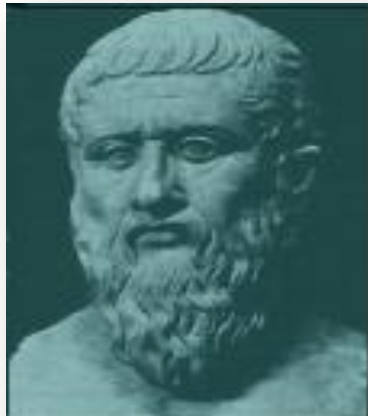
A. ΟΡΘΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ή ΡΑΣΙΟΝΑΛΙΣΜΟΣ

1. Η γνώση μας για τον κόσμο προέρχεται κυρίως από τον ορθό λόγο, δηλαδή τη λογική.
2. Τα βασικά στοιχεία της μπορούν να αναζητηθούν στο νου μας.
3. Υπάρχουν αλήθειες τις οποίες ο νους συλλαμβάνει άμεσα χωρίς τη διαμεσολάβηση των αισθήσεων.
4. Η γνώση αυτή μπορεί να ονομαστεί α ρίορι ή προ-εμπειρική.

Για τον ορθολογισμό

- Η συνείδηση των ανθρώπων εμπεριέχει εγγενείς (έμφυτες) ιδέες και αντιλήψεις.
- Η επιστημονική αλήθεια προέρχεται από τη χρήση λογικής απαγωγής-παραγωγικού συλλογισμού:
 - από το γενικό στο ειδικό, από το αφηρημένο στο συγκεκριμένο.
 - από γενικές αρχές προκύπτουν λογικά συμπεράσματα για τα επιμέρους συμβάντα.
- Η γνώση προκύπτει **από τη νόηση** (α ρίορι ιδέες) **και τη λογική** και ανεξάρτητα από την πρόσληψη της εμπειρίας μέσα από τα αισθητήρια όργανα.

Εκπρόσωπος της ορθολογιστικής προσέγγισης στην αρχαιότητα ήταν ο Πλάτων

Για τον Πλάτωνα η ανθρώπινη γνώση βασίζεται στην ανάμνηση των ιδεών που έχει αντικρίσει η αθάνατη ψυχή πριν ενσαρκωθεί στο σώμα. Στον διάλογο Μένων, ο Σωκράτης ακολουθώντας τη μέθοδό του (μαιευτική), έθεσε τις κατάλληλες ερωτήσεις στον δούλο του Μένωνα, οποίος δεν είχε διδαχθεί ποτέ γεωμετρία, και τον βοήθησε να λύσει ένα γεωμετρικό πρόβλημα. Πώς έφτασε στη λύση; Προφανώς, επειδή την είχε ήδη μέσα του. Εκείνο που χρειαζόταν ήταν ο δούλος να σκεφτεί, να την αναζητήσει μέσα του.

Το ίδιο ισχύει για όλους μας. Όλοι κρύβουμε μέσα μας τις εικόνες των πραγμάτων (τις ιδέες) που γνώρισε η ψυχή μας πριν γεννηθούμε, στον κόσμο των ιδεών. Αυτό που χρειάζεται τώρα που ζούμε πάνω στη γη είναι απλά να τις θυμηθούμε. Άρα η γνώση στην πραγματικότητα είναι ανάμνηση. (αλήθεια = α +λήθη = άρση της λησμονιάς, δηλαδή ανάμνηση).

B. ΕΜΠΕΙΡΙΣΜΟΣ

1. Η γνώση για τον κόσμο προέρχεται κυρίως ή αποκλειστικά από τις αισθήσεις, άρα τα όρια της γνώσης συμπίπτουν με τα όρια της εμπειρίας μας.

2. Αφετηρία είναι η αποτύπωση στο νου των «στοιχειωδών δεδομένων» του κόσμου που μας περιβάλλει, μέσω της αισθητηριακής αντίληψης.

3. Τότε δημιουργούνται στοιχειώδεις πεποιθήσεις ή ιδέες, δηλαδή απλές παραστάσεις των αισθητηριακών δεδομένων.

4. Η στοιχειώδης πεποίθηση εμποτίζεται με γνώση από τη δυνατότητα άμεσης επαφής με την πραγματικότητα κατά την καταγραφή των αισθητηριακών εντυπώσεων.

5. η εμπειρική είναι a posteriori γνώση, αφού εξαρτάται από την εμπειρία.

Για τον εμπειρισμό

- οι ιδέες, τα υλικά με τα οποία διαμορφώνεται η γνώση, παράγονται με βάση τις εμπειρίες.
- οι ιδέες είναι αντικείμενα της νόησης & αντιπροσωπεύουν τα πράγματα του εξωτερικού κόσμου.
- αφού οι ιδέες προέρχονται από τις αισθήσεις και την εμπειρία μας,
άρα: **α)** όλα τα πράγματα υπάρχουν σε σχέση με τις αισθήσεις.

β) δεν υπάρχει κάποια πραγματικότητα ανεξάρτητη από αυτές.

Εμπειριστικές απόψεις κατά την αρχαιότητα υποστήριξε ο Αριστοτέλης

Παρότι ο φιλόσοφος τονίζει τη σημασία της λειτουργίας του νου για την επιστημονική γνώση της πραγματικότητας, θεωρεί ότι η γνώση αυτή προϋποθέτει επαγωγική πορεία (από το ειδικό στο γενικό, από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο).

-το γενικό συμπέρασμα προκύπτει από παρατηρήσεις και περιγραφές των εμπειρικών φαινομένων.

-το μερικό και συγκεκριμένο, ωστόσο, είναι αδύνατο να το συλλάβουμε χωρίς τις αισθήσεις, οι οποίες μας συνδέουν άμεσα με τον φυσικό κόσμο.